

A projektet az Európai Bizottság Bővítési Igazgatósága támogatja, az Újvidéki Újságíró Központ (Szerbia), a Stine Intézet (Horvátország), a Média Kezdeményezések (Bosznia-Hercegovina) és a Független Médiaközpont (Magyarország) valósítja meg.

NOVOSADSKA
NOVINARSKA
SKOLA

institut
STINE

m
MEDIA
INITIATIVES

Összefogás a gyermekek szexuális bántalmazása ellen

Ajánlások

a magyarországi helyzetről készített jelentés alapján,
a PANDÓRA SZELENCÉJE nemzetközi projekt részeként

Szerzők:

Horváth Éva, Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület
Ónody-Molnár Dóra, Népszabadság
Tóth Melinda, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Varga Ferenc, Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet

Köszönetnyilvánítás

A Független Médiaközpont külön köszönetet mond a Pandóra szelencéje projekt keretében készített országjelentés és az ennek alapján kidolgozott ajánlások közreműködőinek. Köszönjük mindazon szakértők és szervezetek munkáját, akik a módszertan kidolgozásában, az adatszolgáltatásban és -feldolgozásban, a felmérések lebonyolításában, a szakértői véleményezésben nyújtottak értékes segítséget:

Dr. Galajda Ágnes, Bírónók Egyesülete
Horváth Brigitta, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Lengyel Judit, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Kelecsényi Szabolcs, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Dr. Kovács Zsuzsanna, Országos Gyermek-egészségügyi Intézet
Krajcsovicsné Pákozdy Ildikó, Független Médiaközpont
Magony Sarolta, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Dr. Mirnics Zsuzsanna, Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet
Monostoriné Vass Anikó, Országos Rendőr-főkapitányság
Nagyné Papp Melinda, Ne Bánts Világ! Alapítvány a Gyermekekért
Ónody-Molnár Dóra, Népszabadság
Papp Zsuzsanna, Kék Vonal
Sajtóosztály, Országos Rendőr-főkapitányság
Dr. Scheiber Dóra, Országos Gyermek-egészségügyi Intézet
Stiglincz Máté, Budapesti Corvinus Egyetem
Dr. Szolnoki Nikolett, Vadaskert Gyermekpszichiátria
Tóth József, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Dr. Virág György, Eszter Ambulancia
Dr. Wirth Judit, Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület

Budapest, 2011. szeptember

Móricz Ilona, Független Médiaközpont

A „Pandóra szelencéje” projektről

A „Pandóra szelencéje” projekt az Európai Unió Bővítési Igazgatósága által támogatott nemzetközi projekt, amelynek keretében a gyermekvédelemben, az oktatásban és a médiában tevékenykedő szervezetek és szakemberek vesznek részt, hálózatot alkotva azon közös cél érdekében, hogy fellépjenek a gyermekek szexuális bántalmazása ellen Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Magyarországon és Szerbiában.

E nemzetközi projekt előző szakaszában készült az adott országra vonatkozó **jelentés**, amely adatgyűjtés és -elemzés, valamint iskolai felmérés alapján összegezte a gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos helyzetet mind a négy országban. A 2011 szeptemberében nyilvánosságra hozott jelentés az alábbi területek áttekintésére terjedt ki: a gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos rendőrségi és bírósági adatok, általános iskolai pedagógusok és tanulók körében végzett kérdőíves felmérés eredményei, a szociális ellátórendszer tapasztalatai, a szexuális gyermekbántalmazás témájának ábrázolása a médiában egy esettanulmány alapján.

A jelentés következtetéseit és a témával foglalkozó szakértők véleményét, tapasztalatait figyelembe véve, a projektben résztvevő magyarországi partnerek ezt követően **ajánlásokat** fogalmaztak meg, amelyek egyaránt vonatkoznak a *megelőzésre* és a *felderített esetek kezelésére*. Bizonyos területeken *országos szintű intézkedéseket* szorgalmazznak, de javasolnak olyan lépéseket is, amelyek *szakmai és helyi szinten* javíthatnak a helyzeten.

Az ajánlások átfogják a jogalkotónak és jogalkalmazóknak szóló, az áldozatok jogainak, méltóságának tiszteletben tartását célzó intézkedéseket, emellett a vizsgált szakterületek (oktatás, szociális ellátó rendszer, média) intézményei és szervezetei számára megfogalmazott javaslatokat. A cselekvési tervnek tekinthető ajánlások hangsúlyozzák a szakértők interdiszciplináris együttműködésének, valamint a magyarországi és a nemzetközi jó példák elterjesztésének fontosságát.

A projekt során mindvégig tapasztalható volt a gyermekek szexuális bántalmazása ellen küzdő szakterületek együttműködése, tenni akarása. Erre az összefogására van szükség a továbblépéshez, hogy mielőbb létrejöjjön a gyermekek szexuális bántalmazása elleni országos stratégia Magyarországon.

A cselekvési terv megtalálható a „Pandóra szelencéje” projekt és a Független Médiaközpont honlapján: www.pandorasbox.rs és www.cij.hu

A törvényi szabályozás és néhány korábbi kutatás összefoglalása

A gyerekek szexuális bántalmazásának, illetve kizsákmányolásának büntetvével a büntető törvénykönyv foglalkozik. A hatályos büntető törvény a gyerekek szexuális bántalmazásával kapcsolatban három korcsoportot különít el, ami különböző védeettségi szintet is jelent egyben: a tizenkét év alatti gyerekeket, a tizennégy év alatti gyerekeket és a tizennyolc év alatti fiatalokat.

A **tizenkét év alatti gyerekeket** a törvény védekezésre képtelen személyeknek tekinti, a velük való bármilyen szexuális kapcsolat bűncselekménynek minősül (Btk. 197–198 §).

A **tizenkettő és tizennyolc** év közötti gyerekek a törvény szerint nem részesülnek semmilyen speciális védelemben, ha szexuális erőszakról, zaklatásról vagy visszaélésről van szó, ugyanaz vonatkozik rájuk, mint a felnőttekre, kivéve azt az esetet, ha a gyermek és az elkövető között a nevelés, felügyelet, gondozás vagy gyógykezelés kapcsolata áll fenn, vagy a sértett elleni szexuális visszaélést azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

A **tizenkét és tizennégy** év közötti gyerekek elleni „nem erőszakos” szexuális bűncselekményeket a törvény „*megrontásnak*” nevezi (Btk. 201. §) és kevésbé szigorúan, egytől öt évig terjedő börtönbüntetéssel bünteti.

A *vérfertőzés* (Btk. 203. §) bűncselekményébe az egyenes ági rokonnal való közösülés vagy fajtalanzkodás tartozik bele. Ha a sértett még nem töltötte be a tizennyolcadik életévét az esemény idején, akkor nem számít büntethetőnek, tizennyolc év felett azonban ő is büntethető, amiből jól látszik, hogy a törvény nem veszi figyelembe a családon belül elkövetett szexuális visszaélések természetét. A testvérek közötti szexuális kapcsolat esetén a törvény nem határoz meg büntethetőségi korhatárt, így mindkét fél büntetésben részesül, attól függetlenül, hogy beleegyeztek-e az eseménybe vagy sem.

Érdeemes megjegyezni, hogy a magyar szabályozás a fenti cselekményeket a „*nemi erkölcs elleni bűncselekmények*” kategóriájába sorolja. Ez azt közvetíti, hogy a jogalkotó szerint nem az áldozat, az érintett személy integritása, önrendelkezési joga, mint alapvető emberi jog kerül veszélybe, hanem a „közkerölcs”. Ennek legfontosabb következménye a szemléletmódon túl az, hogy – a 12 éven aluli sértettek kivételével – a joggyakorlat az áldozat részéről **aktív, minősített védekezést** is elvár a támadóval szemben. A „megrontás” és a „vérfertőzés” megnevezés súlyosan stigmatizáló az áldozatokra nézve.

A **tizennyolc év alatti** gyerekeket a *gyermekprostitúcióval, a gyermekpornográfiával és az emberkereskedelemmel* foglalkozó paragrafusok [202/A., 204., 205. (3)a), 207. (3)a), 175/B (2)a) (4)a), b) és (5)] védik a szexuális kizsákmányolástól.

A fenti bűncselekmények nagy része (az erőszakos közösülés és fajtalanzkodás alapesetei, illetve a megrontás) 12 évnél idősebb sértett esetén **magánindítványra üldözendő**, vagyis az eljárás csak a sértett kérelmére indulhat meg, a sértettek csak **az esetet követő 30 napban** tehetnek feljelentést. A gyerekek elleni szexuális visszaélések magánindítványhoz kötöttsége súlyos emberi jogi problémákat vet fel, és figyelmen kívül hagyja a családon belüli erőszak természetrajzának tényeit.

Diószegi¹ 2000 és 2003 között zajlott kutatásában **gyermekek elleni szexuális visszaéléseket** vizsgált. A kutatás szerint a rendőrség az esetek felében semmiféle szabadságot korlátozó eljárást nem léptetett életbe az

¹ Diószegi Gábor (2005): *A gyermekkorú személyek sérelmére elkövetett, nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. Letölthető: http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=4. Letöltve 2011. június 20.

elkövetővel szemben. A gyerekek áldozatokat az esetek 84%-ában több mint egyszer hallgatták ki, de olyan is volt, hogy 6-7 alkalommal kellett vallomást tenniük. Speciális, gyermekek kihallgatására alkalmas szobát mindössze egy esetben használtak.

A kutatás eredményeiből kiolvasható: a **bizonyítékok felderítése** közel sem volt kielégítő, nagyrészt a sértett tanú és a vádlott kihallgatásából állt, továbbá a pszichológus szakértő által megfogalmazott véleményből. Helyszíni szemlét az esetek 20%-ában tartottak, forró nyomon egy esetben sem indult nyomozás. Az eljáró hatóság rendszeresen alkalmazta a **szembesítés** gyakorlatát, mely a sértettek számára rendkívül megterhelő és traumatizáló, ugyanakkor a legtöbbször (a kutatásban érintett esetek 100%-ában) nem vezet eredményre, így felesleges. A kutatás rávilágít arra is, hogy a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatban mindig felmerült **másfajta erőszak** is, de a nyomozás erre a legritkább esetben terjedt ki.

I. A rendőrségi és a bírósági adatok elemzése a 2006–2010 közötti időszakra vonatkozóan

A következő megállapításokat a rendőrség ORFK Sajtóosztályától kapott és a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztálya által gyűjtött adatok alapján tesszük, az elemzésnél figyelembe vesszük az ide vonatkozó tanulmányok megállapításait, illetve a témával foglalkozó civil szervezetek tapasztalatait.

A regisztrált bűncselekmények sértettjeinek száma és a bűncselekmények jellemzői

2006 és 2010 között a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés, erőszakos közöszlés, szemérem elleni erőszak, megrontás, üzletszerű kéjelgés elősegítése – 18. életévét be nem töltött személy alkalmazásával – kerítés és szemérem sértés bűncselekmények kiskorú sértettjeinek száma majdnem a felére csökkent (1401-ről 696-ra). Ezt nagyrészt a **tiltott pornográf felvétellel való visszaélés** előfordulásában látható **drasztikusan csökkenés** magyarázza: 2010-ben huszadannyi eset sem került a rendőrség látóterébe, mint a 2006-ban (951-ről 45-re csökkent).

Növekedést láthatunk a **súlyosabb bűncselekményekért** elítéltek számában (az erőszakos közöszlés 79-ről 116-ra; a szemérem elleni erőszak 185-ről 244-re; a megrontás 159-ről 175-re nőtt 2006 és 2010 között), ami utalhat arra, hogy az igazságszolgáltatás és a rendvédelmi szervek kezdik komolyabban kezelni a problémát. Gyermekprostitúcióval kapcsolatos ügyek ezzel szemben alig fordulnak elő (2006 és 2010 között 18 év alatti személlyel való üzletszerű kéjelgés elősegítéséért 7 esetben indult eljárás, összesen 15 embert ítéltek el), ezen a területen tehát óriási látencia mutatkozik.

A rendőrségi statisztikák szerint a bűncselekményeknek átlagosan 84%-át a családon kívül követik el a gyerekek ellen, bár a családon belül elkövetett bűncselekményeknek a rendőrségnél megjelenő aránya fokozatosan növekszik: 2006-ban mindössze 7,2% volt a gyerekek ellen a családon belül elkövetett bűncselekmények aránya, 2010-re azonban már 25%, vagyis egyre több családon belül elkövetett bűncselekmény kerül a rendőrség látóterébe. Ez azonban még mindig nem közelíti meg az egyéb felmérésekből valószínűsíthető arányokat.

Az elkövetők és az áldozatok jellemzői

Mind a rendőrségi, mind a bírósági statisztikák szerint a férfi elkövetők aránya átlagosan 95%-os. Az áldozatoknak átlagosan 82%-a lány.

A rendőrségi adatok szerint az elkövetők többségének legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola. Ez az adat a valóság tükrözése helyett inkább azt a jelenséget illusztrálja, hogy az alacsony társadalmi státuszú, szegényebb rétegek jobban a szociális ellátórendszer és a rendőrség szeme előtt vannak.

A rendőrségi adatok szerint az öt év alatti korosztály ellen elkövetett bűncselekmények a legkevésbé felderítettek, a legkevésbé láthatóak. A 12 éven aluli sértettek aránya átlagosan 41%-os, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy számos áldozat idősebb ennél, és nekik is szükségük lenne megfelelő védelemre.

Az elkövető és az áldozat viszonya

A rendőrségi adatok szerint idegenek követnek el leggyakrabban szexuális jellegű bűncselekményeket gyerekek ellen, ez azonban mind a területen dolgozó szakemberek tapasztalatainak, mind a nemzetközi és hazai kutatásoknak ellentmond. Torzítás forrása lehet, hogy a rendőrségi statisztika „idegenként” kezel mindenkit a közeli családtagokon és a közvetlen szomszédokon kívül.

Az ügyek alakulása

Ha az adatok alapján megvizsgáljuk, hogy a regisztrált bűncselekményekből mennyi jut el a vádemelésig, mennyi esetben ítélik el az elkövetőt, illetve hány esetben kap büntetést, akkor meállapíthatók hozzávetőleges trendek arra vonatkozóan, hogy hol „vész el” az ügyek nagy része. Azért csak trendek, mert ezek az ügyek egy éven belül sosem zárulnak le (a gyerekek elleni szexuális erőszakot vizsgáló ügyekben az ítélethozatalig átlagosan 3-3,5 év telik el), így például a rendőrségi statisztikában 2007-ben megjelenő bűncselekmény a bírósági statisztikában 2009-2010-ben jelenik meg.

E szerint a 2006–2010-es időszakban az ügyeknek átlagosan 64%-a jutott el a vádemelésig, és átlagosan 36-37%-ukban kapott büntetést az elkövető. Tehát az ügyek egy jelentős része még az előtt szűnik meg, hogy a vádemelés megtörténne, további jelentős részük pedig a vádemelés után, a bíróságon. Ha bűncselekmények szerint vizsgáljuk meg ugyanezeket az arányokat, akkor azt látjuk, hogy a „tiltott pornográf felvétellel való visszaélés” ügyekből jut el a legkevesebb a bíróságig, illetve a büntetésig, mindössze 20%, illetve 16%. Ez az arány megrontás esetén a legmagasabb, itt 58% jutott el a bíróságig és 50%-ban szabtak ki büntetést.

1. táblázat: az ügyek alakulása bűncselekményenként (2006–2010)

	összesen	elítelt	büntetést kapott	elítéltek aránya	büntetést kapottak aránya
Tiltott pornográf felvétellel visszaélés	1686	342	278	20%	16%
Erőszakos közöszülés	459	189	184	41%	40%
Szemérem elleni erőszak	1003	385	371	38%	37%
Megrontás	877	512	442	58%	50%
Üzletszerű kéjelgés elősegítése – 18. életévét be nem töltött személy alkalmazásával*	7	15	15	214%	214%
Kerítés	167	68	64	41%	38%

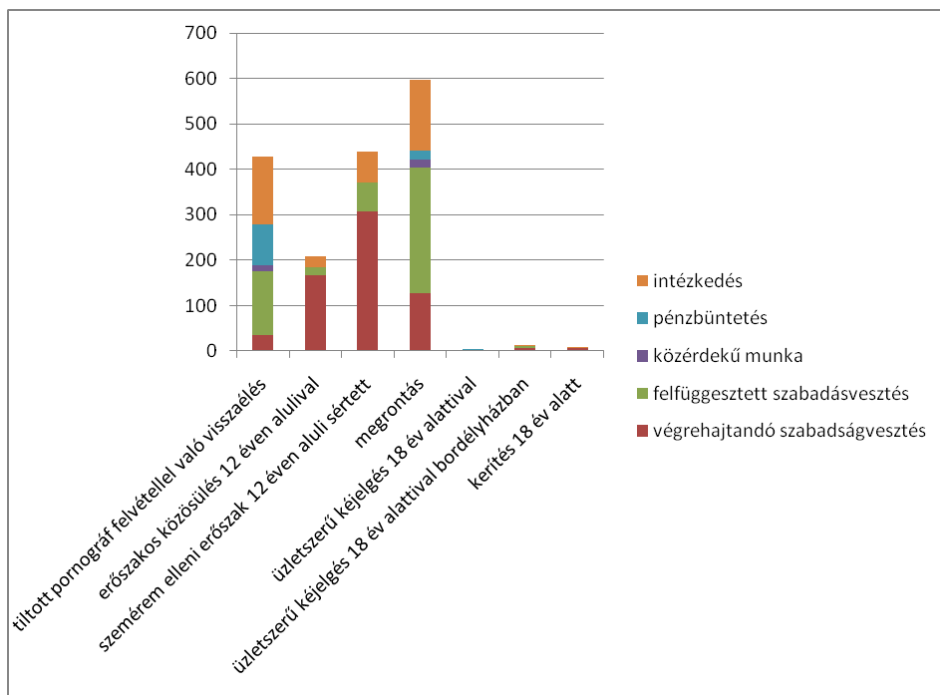
* A bűncselekmény sértettjeinek adatait nem rögzíti az ENYÜBS

A **nyomozás megszűnésének okai** között hangsúlyosnak tűnik a „nem állapítható meg az elkövető kiléte”, illetve a „nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt az elkövető követte el” kitétel. A 2010-es évet kivéve a kettő együtt átlagosan körülbelül a nyomozás megszűnésének több mint harmadát magyarázza. Ez az eredmény aláhúzza a nyomozás és a bizonyítékok gyűjtésének fontosságát.

Ha azt vizsgáljuk meg, hogy az egyes bűncselekményekért **milyen büntetéseket** kaptak az elkövetők, akkor azt látjuk, hogy átlagosan 39% kapott végrehajtandó börtönbüntetést és átlagosan 30% kapott felfüggesztettet. A

felfüggesztett börtönbüntetést kapók aránya megrontás esetén aggasztóan magas (átlagosan 53%). A gyermekprostitúciós ügyek száma ijesztően alacsony.

1. diagram: az elkövető és az áldozat viszonya (esetek száma)

II. A szociális ellátórendszer tapasztalatai

Magyarországon nagyon kevés szervezet foglalkozik célzottan a szexuális erőszak túlélőivel. A gyermekvédelmi jelzőrendszer nem működik megfelelően. Az igazságszolgáltatásban nem bevett gyakorlat, hogy a súlyosan vagy kevésbé súlyosan traumatizált gyerek-áldozatok automatikusan segítséget kapjanak. A gyermekvédelem csak ritkán foglalkozik mélyrehatóan a gyerekek elleni szexuális visszaélésekkel, illetve ha mégis, akkor kevés eszközzel rendelkezik a veszélyeztető helyzet elhárítására és a trauma feldolgozásának segítésére, valamint túlságosan ragaszkodik a bizonyíthatósághoz. Azok a gyerekek vannak legnehezebb helyzetben, akik a családjukban vagy intézményben válnak szexuális erőszak vagy prostitúció áldozatává.

Számokban nagyon nehéz megragadni, hogy hány érintett van, illetve hogy hányan kérnek segítséget, mivel az állami és civil szervezetek nem vezetnek erre vonatkozó statisztikákat. De ha vezetnének is, az sem mondana sokat a valóban érintettek számáról, hiszen konzervatív becslések szerint is *huszonnégyszeres látenciáról* beszélhetünk a szexuális erőszakkal kapcsolatban, ami azt jelenti, hogy száz esetből átlagosan négy derül ki.²

Az érintettek állapota és a nyújtott segítség

A gyerekek mentális állapota a szakemberek szerint nagyon változó lehet, nagyban függ például az elszenvedett erőszak jellegétől, időtartamától, a gyerek életkorától, és kapcsolatától az elkövetővel. Az eseménytől részben vagy egészen független faktorok (pl. a gyerek személyisége; megküzdési stratégiái; a támogató, szerető környezet, család megléte vagy hiánya; korábbi erőszak élmények) is nagyban befolyásolják, hogy mennyire jól tud a gyerek

² Irk Ferenc (szerk.) (2004): *Áldozatok és vélemények*. OKRI, pp75.

megbirkózni ez eseményekkel. Mivel a kezelést gyakran a tünetekhez igazítják, így a gyerekeknek nyújtott terápiás segítség is sokféle lehet a néhány alkalomra szorítkozó krízisintervenciós terápiától a több évig tartó, mély feldolgozó terápiáig. Egyéni és csoportos módszerekkel is dolgoznak, a panaszoktól, illetve a tünetektől függően, a csoport lehet kognitív megközelítésű, önismereti, művészetterápiás. Gyógyszeres kezelést ritkán alkalmaznak.

A) Általános ajánlások az ügyek kezelésére és megelőzésére

A gyerekekkel való szexuális visszaélés olyan emberi jogi, társadalmi probléma, melynek kezelése és megelőzése összehangolt cselekvést igényel. A családon belüli erőszakhoz hasonlóan a gyerekbántalmazás, illetve a gyerekekkel való szexuális visszaélés nem egyszeri eset általában, hanem folyamat, így bármilyen fellépés, amely megelőzi a következő visszaélést, megelőzésnek is minősül. Ezért is elengedhetetlenül fontos a hatóságok összehangolt, hatékony fellépése. Fontos, hogy ők is tudatában legyenek annak, hogy az intézkedéseikkel újabb visszaéléseket előzhetnek meg, illetve az intézkedés hiányával újabb abúzusnak adhatnak terepet.

- A felmérés tapasztalatai rávilágítottak arra, hogy Magyarországon **nincs kellőképpen definiálva a szexuális abúzus fogalma**, és ez szerepet játszhat felismerésével és jelzésével kapcsolatos problémákban. A **gyermekek elleni szexuális erőszak és visszaélés** egyértelmű meghatározásainak elfogadása és elterjesztése segítené a cselekmények megelőzését a gyermekek körében is.
- Általánosságban szükség van a nemi erőszakkal és szexuális visszaélésekkel kapcsolatos **társadalmi szintű tévhitek elosztatására**. A gyerekeknek fontos beszélnünk arról, hogy mi a biztonságos érintés és mi nem az; milyen jogaik vannak; kihez fordulhatnak, ha szexuális visszaélés történik velük. A felnőtteknek is fontos tisztában lenniük a tényekkel, például azzal, hogy a gyerekekkel a rokonok, illetve közeli vagy távolabbi ismerősök élnek vissza a leggyakrabban. Szintén lényeges, hogy ismerjék a tüneteket és tudják, mi a teendő ilyen esetekben, valamint hogy legyenek erről szóló, minden szakember számára elérhető információs források.
- Mind a megelőzést, mind az ügyek hatékony kezelését segíthetné a **gyermekek szexuális bántalmazására vonatkozó országos stratégia**, amit **további kutatások** alapozhatnának meg, kidolgozásához pedig az **összes érintett szakma összefogására** lenne szükség. Elengedhetetlen az egész gyermekvédelmi jelzőrendszer hatékonyságának felülvizsgálata, a különböző protokollok országos szintű összehangolása, valamint alkalmazásuk monitorozása.
- Támogatni szükséges az **országos és regionális együttműködések létrejöttét**, melynek következtében lehetővé válna nagyszabású, közös kutatások tervezése és kivitelezése, a kutatási adatok összehasonlítása, képzések szervezése és képzési anyagok kidolgozása, konferenciák szervezése. Egy országos felmérésnek – akár a projektben alkalmazott iskolai kérdőíves módszer felhasználásával és a felmérést végző kérdezőbiztosok felkészítésével – ki kellene terjednie a leginkább érintett korosztályokra, valamint a 18 éven felüli populációra is. Az ismert kutatási adatok arra világítanak rá, hogy magas a látencia a területen.

A/1 Ajánlások a szexuális bántalmazott gyermekekkel és ügyeikkel foglalkozó intézményeknek

- A **gyermekvédelmi jelzőrendszert** fokozottan és minden esetben használni kell a gyerekáldozatokkal kapcsolatba kerülő szakembereknek.
- Az eljáró hatóságoknak, szakembereknek és segítőknek **nem szabad áldozathibáztató attitűdöt mutatniuk**, semmilyen szinten vagy szempontból nem okolhatják a gyermeket az erőszak vagy visszaélés megtörténtéért. Az eljáró hatóságoknak számolniuk kell azzal, hogy az esetek egy **folyamat** részét képezik.

- Minden érintett szerv számára **kötelező érvényű protokollt kell kidolgozni** a helyes eljárásról. Ezen protokoll kidolgozásához más országokban bevált jó gyakorlatokat kell alapul venni, és figyelembe kell venni a magyarországi civil szervezetek tapasztalatait.
- El kell kerülni az áldozat **újbbóli traumatizálását**. A gyakorlatban ez többek között azt jelenti, hogy az ügy feltárása során a gyermek védelmét szolgáló körülményeket kell teremteni; meg kell kímélni a többszöri kihallgatás és a szembesítés traumatizáló és felesleges gyakorlatától; nem szabad hagyni, hogy az elkövető jelenléte miatt az áldozat újabb és folyamatos veszélyeknek legyen kitéve.
- Az **áldozatoknak specializált szolgáltatásokat** kell biztosítani, melyek lehetővé teszik a **védelmüket** és mielőbbi **felépülésüket**. E **szolgáltatásokat elérhetővé kell tenni** az ország egész területén. A meglévő intézményekben (családsegítőkből, családok átmeneti otthonában, gyermekjóléti intézményekben) dolgozókat továbbképzésen kell felkészíteni, hogy megfelelő tudás birtokában felismerjék a szexuális bántalmazás tüneteit, és hatékony segítséget nyújtsanak az áldozatoknak.
- **Speciális képzéseket kell biztosítani az áldozatokkal kapcsolatba kerülő** más szakterületek dolgozói – rendőrök, bírók, igazságügyi szakértők, gyermekvédelemben, oktatásban vagy egészségügyben dolgozók – számára is. Különösen fontos, hogy a szociális munkások, pszichológusok, pedagógusok és egyéb a gyerekekkel rendszeresen kapcsolatba kerülő szakemberek képzésébe építsék be a szexuális visszaéléssel kapcsolatos ismereteket, nem szabad hagyni, hogy teljesen magukra legyenek utalva, ha ilyen esettel találkoznak.

A/2 Ajánlások jogalkalmazóknak

- A jelentés alapján megállapítható, hogy a rendőrségi és bírósági adatok nem pontosak, a regisztrált esetek csak a jéghegy csúcsát képezik. Szükséges a **nyilvántartási rendszer differenciálása**.
- A **bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló törvényt** a szexuális visszaélésnek vagy erőszaknak áldozatul esett gyerekek tekintetében is maradéktalanul érvényesíteni kell.
- Szükség van az **integrált ügyféllátás** rendszerére, melyben az áldozatot pszichológus, jogász és szociális munkás egyszerre, egymással együttműködve segíti.
- Az igazságszolgáltatásban, az egészségügyben, az oktatásban és a szociális szakmákban dolgozók a **gyermekbántalmazási protokollok alapján** járjanak el, minden esetben tegyenek eleget jelzési, illetve együttműködési kötelezettségüknek. Minden érintett szakembernek elsődlegesen az áldozatok védelmére kell törekednie. A szakembereknek az ilyen esetekben **egyértelműen állást kell foglalniuk az erőszak ellen**. A rosszul értelmezett „semlegesség” vagy „pártatlanság” ugyanis általában oda vezet, hogy bűntudatot kelt az áldozatban és felmenti az elkövetőt. A gyerekekkel kapcsolatba kerülő szakemberek **aktívan figyeljék** a szexuális visszaélésre utaló tüneteket, jeleket. Ne csak akkor foglalkozzanak ezzel a problémával, ha véletlenül kiderül.
- Gyermek elleni szexuális bántalmazás esetén a rendőrség vegye őrizetbe az elkövetőket, vagy alkalmazzon ellenük más **kényszerintézkedést**, hogy azok a nyomozás ideje alatt ne férhessenek hozzá az áldozatukhoz. A rendőrség más módokon is biztosítsa a tanúk és a sértettek biztonságát és védelmét. A rendőrség minden eszközével azon legyen, hogy megfelelő számú és minőségű **bizonyítékot** tudjon begyűjteni az esetről, és ne csak az érintettek tanúvallomására bízsa a bizonyítást. Törekedni kell az eljárások lerövidítésére, hatékonyságának növelésére.
- A szexuális visszaélés vagy erőszak ügyében a szakértők rutinszerűen vizsgálják az **ügy során fel nem merült erőszakfajták** előfordulását is a családban.

III. Iskolai felmérés a gyermekek elleni szexuális visszaélésekkel kapcsolatban

Magyarországon a projektben egyeztetett nemzetközi módszertan és tartalom alapján 2011 tavaszán 11 budapesti és vidéki iskolában végeztünk anonim kérdőíves felmérést. Az iskolák között nagy létszámú, belvárosi, hátrányos helyzetű gyerekeket tanító, külső kerületi, kertvárosi, kisebb létszámú intézmények, vidékről nagy- és kisvárosi, kistérségi, valamint falusi iskolák egyaránt voltak.

A felmérésben összesen **446 felső tagozatos tanuló** vett részt, többségükben (76,9%) a 13–15 éves korosztályba tartozó, kizárólag olyan tanulók töltötték ki a kérdőívet, akiknek szülei írásos formában előzőleg hozzájárultak. A pedagógusok jelezték, előfordult, hogy azon családok gyermekei nem hozták vissza a szülői beleegyező nyilatkozatot, amelyeket valamilyen formában érint a téma, illetve felmerült a szexuális bántalmazás gyanúja.

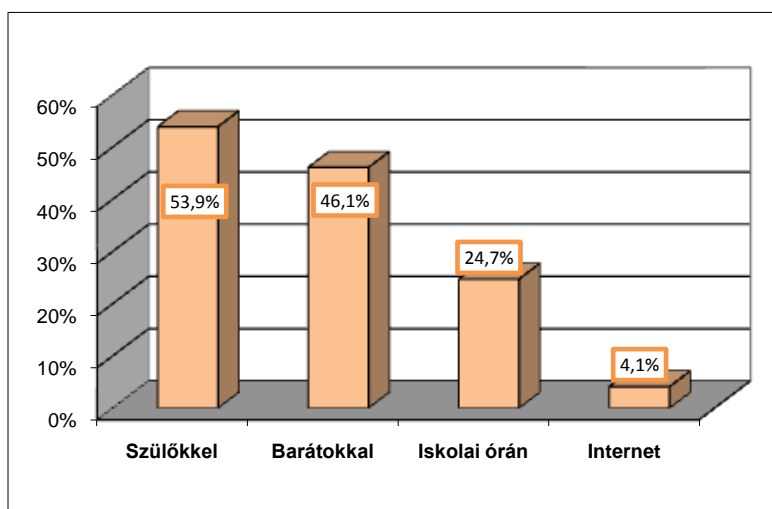
A megkérdezett tanulók többsége (86,7%-a) már hallott a gyermekek szexuális bántalmazásáról, elsősorban közvetett módon – televízióban (76,2% – hírek, hírműsorok, filmek) vagy az interneten (8,14%). Elhanyagolható százalékuk jelezte, hogy emellett a szüleikkel, rokonaikkal, tanáraikkal vagy barátaikkal való közvetlenebb beszélgetés kapcsán szerzett tudomást róla.

2. táblázat: a témával kapcsolatos ismeretek szerzésének helye

	Hol hallott a szexuális visszaélésekről?	Százalék
1.	TV-ben (hírek, hírműsorok, filmek)	76,2%
2.	Interneten	8,14%
3.	Szülőktől, rokonoktól	6,33%
4.	Iskolában (felvilágosító óra)	6,33%
5.	Barátoktól, ismerősöktől	4,9%

A témáról ismerettel rendelkező gyermekek 46,6%-a már beszélgetett erről valakivel, kis részük (24,7%) említette az iskolai tanórákat. Ezt azért fontos megemlíteni, mert nemcsak információkat kell adnunk a gyermekeknek, hanem lehetőséget is arra, hogy a témával kapcsolatos élményeiket feldolgozhassák, kérdéseiket feltehessék.

1. diagram: a vizsgálatban résztvevők kivel osztották meg ismereteiket?

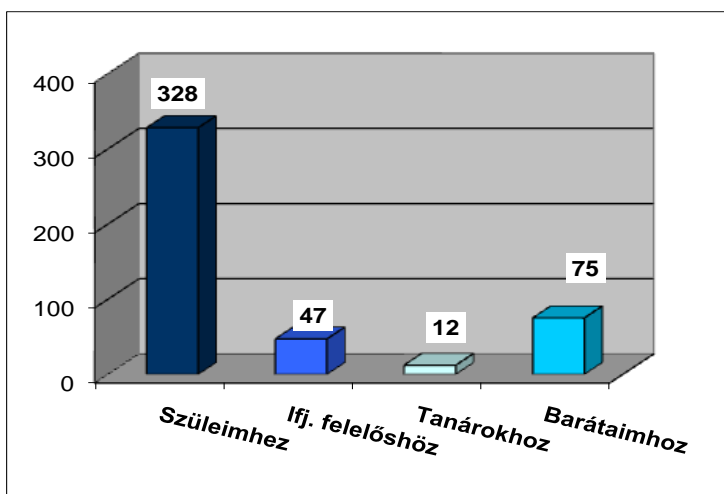
Ezt látszanak alátámasztani a kérdezőbiztosok tapasztalatai is. Jelezték, hogy a gyermekek tesztviselkedése (szorongásos tünetek) több esetben elárulta a témával kapcsolatos érintettségüket. Rendszeresen előfordult,

hogy a felmérés után a tanulók kérdéseket tettek fel vagy meséltek a velük vagy ismerőseikkel történekről. A gyermekeket tehát foglalkoztatja a téma, amit sok helyen tabuként kezelnek, pedig a megkérdezett tanulók 30,1%-a nyilatkozott úgy, hogy ismer olyan gyermeket környezetében, aki szexuális visszaélés áldozata és mesélt a vele történekről.

A felmérés a szexuális bántalmazás témájának jelentőségére hívja fel a figyelmet, hiszen **minden hatodik gyermek – a válaszadók 17%-a – jelezte, hogy szexuális jellegű zaklatás már előfordult az életében.** Többségben egy alkalommal, de vannak olyanok, akik jelenleg is ki vannak téve ennek.

A bántalmazás helyét tekintve ma már nemcsak a családi otthon vagy a környék veszélyessége körvonalazódott, hanem az interneté is, amely újabb veszélyforrást jelenthet. A diákok közül minden ötödik (21%) jelezte: kérte már arra felnőtt, hogy chateljenek vagy webkamerázzanak; fényképet vagy videót küldjenek magukról; illetve személyesen, titokban találkozzanak. A bántalmazások többségében 12 és 14 éves (8,7%), valamint 10 és 12 éves kor között (4%) fordulnak elő. Azok a gyerekek, akikkel megtörtént a szexuális bántalmazás valamely formája, általában túrték a velük történeket és/vagy dühöt éreztek. Egy részük jelezte a szüleinek a történeket. Arra a kérdésre, hogy mit tennének, ha ilyen kellemetlen események történnének velük, a többség azt válaszolta, hogy a szüleiknek jeleznék vagy a barátaiknak mesélnék el. Kevesen fordulnának az iskolai ifjúsági felelőshöz vagy tanáraihoz.

1. diagram: „Hova fordulnál, ha szexuális visszaélés történe veled?”

A felmérésben a 11 iskolából **206 pedagógus** vett részt, a kérdőívet kitöltők többségében (39,4%) a 21-30 éve tanító, tapasztalt pedagógusok közül kerültek ki. A pedagógusok fele úgy nyilatkozott, hogy a témáról rendelkeznek bizonyos ismeretekkel (54%), de magas azoknak az aránya (35,6%), akik nagyon keveset tudnak erről, noha régóta vannak a pályán (a több mint 21 éve tanítók 63,6% nyilatkozott így). Ismereteik gyakran nem képeznek biztos alapot egy-egy gyanú megfogalmazására, vagy az eljárások elindítására. Bár a tanárok többsége (64,5%) szerint iskoláik rendelkeznek protokollal az ilyen esetek kezelését illetően, ezek valószínűleg nem nyújtanak számukra világos és biztos kereteket, támpontokat, kompetenciahatárokat. A pedagógusok kételkednek továbbá az eljárás sikerességében, félnek a család és/vagy a közösség bosszújától, féltik a gyermeket családjától, nem biztosak abban, hogy megoldást találnak, emiatt jelzési kötelezettségüknek nem minden esetben tesznek eleget.

A pedagógusok a felmérés után részt vettek a szexuális abúzzsal kapcsolatos tájékoztató előadáson. Az előadás a szexuális abúzus fogalmáról, formáiról; a tünetekről; a rizikófaktorokról; a segítségnyújtás lehetséges módjairól, illetve a gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos teendőkről és nehézségekről szólt.

A pedagógusok nyitottak, de egyben bizonytalanok is voltak, nemcsak a témát, hanem a saját szerepüket illetően is. Többségük úgy gondolja, hogy a gyermekek felvilágosítása elsősorban a család feladata. Kifejezték, hogy több lehetőséget szeretnének kapni ismereteik bővítésére képzéseken, fórumokon keresztül. Minden iskolában volt olyan pedagógus, aki konkrét esetben kért segítséget a pszichológustól.

B) Ajánlások az oktatás területén dolgozó intézményeknek

A Pandóra Szelencéje nemzetközi projekt keretében végzett iskolai felmérésből megállapítható, hogy a *gyermekek ellen elkövetett szexuális bántalmazások rendkívül szélest kört érintenek az általános iskolás korosztály tagjai* közül. A jog által fel nem tárt esetek aránya aggasztó, ez akkor is igaz, ha súlyosságukat a felmérés kevésbé érintette. Az *iskola nem döntő színtere* az abúzusok megtörténésének (alacsony mutatókat jeleznek a válaszok az iskolai közegben), azonban a szexuális indíttatású gyermekbántalmazások, esetek feltárásához, felelősségteljes kezeléséhez megkerülhetetlenül fontos szerep hárul az oktatási intézményekre.

A közoktatásnak szerepe van a megelőzésben, a bántalmazás felismerésében és jelzésében egyaránt. A probléma rejtett mivolta, traumatizáló jellege, a jogi következményektől és az esetleges erőszakos bosszútól való félelem, valamint a bizonyíthatóság labilitása gátolja az önálló és hatékony cselekvést az iskolákban. Ezen félelmek feloldása és a szexuális gyermekbántalmazásról szóló ismeretek terjesztése kulcskérdése a helyzet javításának.

B/1 Ajánlások a gyermekek felvilágosítása terén

- Szükséges a pedagógiai programba beilleszthető, gyermekek különböző korcsoportjainak szóló **felvilágosító és prevenciós módszerek kidolgozása**, illetve a már sikeresnek bizonyult és Magyarországon is alkalmazott programok kiterjesztése. Fontos, hogy a gyermekek a tanintézetekben és azokon kívül megismerhessék az ingyenesen hívható vagy interneten elérhető **segélyvonalakat**.
- Szükséges mielőbb olyan **oktatási segédanyagokat, szóróanyagokat, interaktivitást igénylő médiaanyagokat** létrehozni, amelyek a tanulók számára könnyen befogadhatóak, a gyermekben nem keltenek félelmet, nem traumatizálják, hanem fogódzót és segítséget nyújtanak a bajban. A gyermekekben fontos tudatosítani, hogy kihez fordulhatnak bizalommal a környezetükben.
- A tanulóknak tudatosítani kell a gyermekjogokat és ehhez kapcsolódóan tartani **felvilágosító és preventív programokat** az iskolában, lehetőség szerint több szinten, iskolai óra keretében a pedagógussal és külső szakemberek bevonásával.
- A gyermekek számára **ismertté és elérhetővé kell tenni** a megelőzéssel, felvilágosítással kapcsolatos anyagokat. Iskolai rendezvényeken, diák-önkormányzati napokon hasznos **felvilágosító kampányok** lehetőségét megteremteni.
- Emellett az is fontos lenne, hogy az iskola mindig **megismertesse a gyermek- és ifjúsági felelőst, az iskolapszichológust a tanulókkal** és tegye lehetővé, hogy szükség esetén el is érhessek őket, iskolán belül és kívül.

B/2 Ajánlások iskoláknak, pedagógusoknak

- Szükséges az **iskolai protokollok felülvizsgálata**. Ennek elősegítése érdekében fórumokat kellene szervezni, melyeken a gyermekek szexuális bántalmazása által érintett területek szakértői megismerhetik egymás munkáját, ily módon körvonalazódhatna szerepük és kompetenciájuk e jelzési rendszerben. Az iskolai

eljárásrendnek például egyértelműen meg kell határoznia, milyen esetben és hogyan dönthet szakmai kollektíva (osztályfőnök, igazgató, gyermek- vagy ifjúságvédelmi felelős és egy, a gyermekkel közvetlenül nem foglalkozó pedagógus) egy gyermek pszichológiai megsegítéséről abúzus gyanúja esetén. Ilyen esetben az iskolák vehessenek igénybe külső szakmai segítséget (szupervízió).

- Érvényesíteni kell az **érintettek szakmai és személyes felelősségét**, amelyet ugyan a jogszabályok tartalmaznak, a gyakorlatban azonban nagyon ritkán vannak felelősségre bárkit is mulasztás vagy nem megfelelő eljárás miatt.
- A pedagógusok megfelelő felkészítésével és az iskolán kívüli kapcsolatok megerősítésével az iskola hatékonyabb védelmet nyújthat a gyermekek szexuális bántalmazás elleni védelméhez. A szexuális abúzus témájával kapcsolatosan a **pedagógusok képzésére** szükség van az iskolákban. Ez a felkészítés vonatkozzon a szexuális gyermekbántalmazás tüneteinek felismerésére, a gyermek szakszerű meghallgatására, a bántalmazás jelzésére és a segítségnyújtásra, tehát módszer-specifikus ismeretek átadására.
- **Szükséges a pedagógusoknak szóló** – gyermekjogi szempontokat tükröző, különböző korosztályoknak szóló, változatos módszereket ajánló – **oktatási segédanyagok** és ezekhez kapcsolódó óravázlatok kidolgozása, bemutató órák megszervezése.
- A **nevelés szerepét növelni szükséges** a közoktatás különböző szintjein. Ezen belül fontos az **osztályfőnöki tevékenység** tényleges szerepének hangsúlyozása és a **családdal való személyes kontaktusok** megerősítése. A szülői tájékoztatást nyílt osztályfőnöki órák, fórumok, szülői értekezletek tematikus megszervezése, ismertető anyagok elkészítése szolgálhatja. Fontos a **gyermekjogok tudatosítása a szülőkből**: a gyermek szülője/nevelője – amíg gyermeke az iskolába jár – legalább egyszer részt vegyen olyan iskolai eseményen, amelyen tájékoztatást kap a gyermekjogokról és a gyermekbántalmazással kapcsolatos ismeretekről, teendőkről.
- A **médiaismeret tanmenetébe be kellene építeni az internet biztonságos használatának oktatását**, hogy a gyermekek felismerjék a korosztályukra nézve veszélyt jelentő tartalmakat, védjék személyes adataikat.
- A **pedagógusok gyakran külső segítséget igényelnek** mind az esetek felismerésében, mind kezelésüket illetően. Ehhez a munkához elsősorban helyi szinten célszerű kapcsolatot teremteni vagy a létező együttműködést erősíteni a szociális, egészségügyi, igazságügyi szakemberekkel, szervezetekkel.
- Szükség van a gyermekbántalmazással, ezen belül a szexuális visszaélésekkel foglalkozó, a különböző szakterületek képviselőit összefogó **országos hatáskörű szervezetre**, amely folyamatosan összehangolja a pedagógusok felkészítését és továbbképzését, valamint felügyeli a gyermekbántalmazással kapcsolatos iskolai eljárásrendek kialakítását és alkalmazását.

B/3 Ajánlások a gyermekvédelem és a mentálhigiéné területére

- A **szexuális abúzus témájával kapcsolatos képzések szükségesek** a gyermekvédelemben dolgozóknak, az iskolai gyermekvédelmi felelősöknek és mentálhigiénés szakembereknek. Javasoljuk gyermekvédelmi szakemberek képzésének **régióként történő koordinálását**. Preventív célból fontos e képzések tartalmának összehangolása a tanároknak szóló képzésekkel és tananyaggal.
- A jelentés rávilágított az **iskolapszichológusok és/vagy gyermekvédelmi szakemberek iskolai foglalkoztatásának szükségességére**. Módosítani kell a törvényi szabályozást, amely nem rendel az iskolákhoz gyermekvédelmi státuszt, hanem az iskola fenntartóján múlik, hogy alkalmaz-e ilyen rendkívül fontos feladatot ellátó szakembert. Ha a gyermekvédelmi- és a közoktatási törvény ezt előírná, helyben kezelhető lenne a

felmerülő probléma, amelyhez helyismerettel, elfogadottsággal, rálátással, pedagógiai és pszichológiai felkészültséggel bíró szakemberre van szükség. Erősíteni kellene továbbá a gyermekvédelmi feladatot ellátó személyek kompetenciáit, hogy hatékonyabban koordinálhassák az iskolán belüli és a külső partneri kapcsolatokat.

IV. A gyermekek szexuális bántalmazásának médiaelemzése egy esettanulmány alapján

A média 2010. január 1. és 2011. május 30. között tíz különböző, családon belül elkövetett, szexuális gyermekbántalmazással összefüggő magyarországi esetről számolt be³. Ezek a megjelenések szinte kivétel nélkül a bűnügyi tudósítás műfajába tartoznak. Egy-két sajtótermék esetenként pszichológusi véleménnyel is kiegészítette a tudósítást, de a megelőzés lehetőségeivel, a hatóságok vagy a környezet felelősségének kérdésével, a rendszerszintű problémákkal vagy a látencia mértékével egyik sem foglalkozott.

A közelmúltbeli magyarországi esetek közül talán az észak-magyarországi Rásonysápberencs faluban történt a legsúlyosabb. Ez a tény azonban nem változtatta meg az általános szerkesztői gyakorlatot, erről az ügyről is úgy számoltak be, mint a többiről: tömör bűnügyi tudósítás formájában. Valószínűleg ehhez hozzájárul az is, hogy a gyerekbántalmazás, a családon belüli erőszak témájában a sajtómegjelenések jelentős része eleve az igazságszolgáltatási eljárásokhoz kapcsolódik, vagy azért, mert arról tudósítanak, vagy azért, mert az adja az apropót. Rendőrségi források szerint nem fordult elő olyan szexuális gyermekbántalmazási ügy, amelyben megjelent sajtóhír alapján indult volna büntetőeljárás.

Az esettanulmányhoz kiválasztott rásonysápberencsi történet is az ügyészi vádemelés bejelentésével, a megyei főügyészség tájékoztatása után került be a sajtóba, és váltott ki széleskörű, de felszínes és gyors lefutású médiaérdeklődést.

Mindez azért figyelemre méltó, mert a vizsgált időszakban számos szerkesztőség foglalkozott a családon belüli erőszak, a szexuális gyermekbántalmazás problémájával általánosabb szinten. Úgy tűnik azonban, hogy ha a bántalmazás, molesztálás témája rendőrségi, ügyészségi vagy bírósági forrásból érkezik a szerkesztőségbe, akkor „hétköznapi” bűnügyi hírként dolgozzák fel, és nem keresik benne a mélyebb társadalmi összefüggéseket.

Az eset összefoglalása: Rásonysápberencsen éveken át rendszeresen bántalmazta és szexuális aktusokra kényszerítette négy gyermekét egy asszony és férje, valamint a férfi apja. Az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb ismerté vált gyerekbántalmazási ügyéről 2010. október elején jelentek meg az első tudósítások, az ügyészségi vádemelés bejelentését követően. A 4-10 év közötti gyermekek 2008-ban nevelőszülőkhöz kerültek, nekik számoltak be a velük megtörtént szörnyűségekről. Az elkövetőket szemérem elleni erőszak büntette és más bűncselekmények miatt 2011 májusában a bíróság 14, 12, illetve 10 év fegyházbüntetésre ítélte. Az ítélet nem jogerős.

Az eset médiaábrázolásának főbb jellemzői:

Az eset híre a lakosság széles köréhez juthatott el, számos országos, regionális és helyi médiatermék foglalkozott vele.

³ Ha a keresést nem szűkítjük a családon belüli esetekre, akkor az abúzusokat főleg a pedofília tárgykörében említi a sajtó. Ezeknek a tárgyalása részben eltér a családon belül elkövetett esetektől, ennek legfőbb oka valószínűleg az, hogy a pedofíliával összefüggő sajtómegjelenések jelentős hányada egyházi esetekkel volt kapcsolatos, és ezek a tudósítások foglalkoznak ezzel a kontextussal is. Érdekes emellett, hogy a nem családon belüli pedofil esetek körében sokkal több a nemzetközi forrásból átvett anyag.

Az esetről **csak a legáltalánosabb információk jutottak el a médiafogyasztók nagyobbik részéhez**: a tényállás, az ügyészség lépése, a vád egyes részletei, a vádlottakkal kapcsolatos elmeorvosi álláspont, illetve a gyerekek helyzetét érintő néhány részlet (nevelőszülőkhöz kerültek, pszichiátriai gondozásra szorulnak, súlyos magatartászavarokkal küszködnek, folyamatos gyógyszeres kezelés alatt állnak).

A média nagy részében az eset ismertetése nem ment túl a **bulvár-szintű feldolgozáson**, bár a beszámolók **meglehetősen visszafogottak voltak**, és még a bulvárlapok is **kerülték a túlzottan hatásvadász, sokkoló megközelítést**. Ez a visszafogottság értékelhető pozitívumként, de a jelenség értelmezhető úgy is, hogy a szerkesztőségek ehhez az esethez is többnyire úgy viszonyultak, mint az aznapra jutó „legérdekesebb” bűnügyi hírhez. Tehát az eset ugyan rémisztőbb, mint a hasonló gyermekmoleztálási ügyek jó része, de mégsem annyira különleges, hogy tartósan vagy mélyebben foglalkozzanak vele.

Figyelemre méltó, hogy az átfogóbb elemzéseket, a jelenségek mélyebb megértését segítő riportokat inkább megjelentető **országos napilapok, komolyabb hetilapok nem foglalkoztak** az esettel sem ebben az időszakban, sem később.

Szemben több nyugat-európai példával, a magyarországi média **nem járult hozzá** ahhoz, hogy ennek a feltehetően kivételesen brutális történetnek **a mélyebb feldolgozásával és tartós napirenden tartásával a közvélemény figyelmét ráirányítsa a gyermekek kiszolgáltatottságára, a gyermekvédelmi rendszer vélelmezhető hiányosságaira, a megelőzés lehetőségeire és a lakókörnyezetben élők felelősségére**. Egy újságíró és egy műsorvezetőt leszámítva, egyetlen média sem vetette fel a hatóságok, a gyermekvédelmi szolgálatok, a döntéshozók, a lakókörnyezet esetleges **felelősségének** kérdését, és egyetlen másik médiamegjelenésben sem merült fel annak a kérdése, hogy az ehhez hasonló esetben hogyan lehetne hamarabb beavatkozni, hogyan lehet a gyermekvédelmi rendszert jobban működtetni.

A rásonysápberencsi és a hozzá hasonló ügyek sajtómegjelenéseiben használt jelzők és a címadások alapján az a következtetés vonható le, hogy a szerkesztők és a tudósítások írói elítélik az ilyen bűncselekményeket, de olyasféle jelenségnek tarthatják, mint **távoli országokban történő természeti csapásokat**, amelyek időnként előfordulnak, a sajtó kötelességszerűen hírt ad róluk, de az itt élőknek, **a társadalomnak a szörnyülködésen kívül egyéb teendője nincsen**.

C) Ajánlások a média szervezeteinek

C/1 Ajánlások a média önszabályozó, etikai módszereinek alkalmazására

- A médiáról 2010-ben elfogadott új törvényi szabályozás a korábbinál erőteljesebben védi a kiskorúak jogait. Szükség van azonban arra is, hogy a **média szakmai téren tegyen aktívabb lépéseket** a gyermekek védelmében. Kulcsfontosságú lenne, hogy a média **közös etikai irányelveket fogadjon el** és a szerkesztőségek ehhez igazítsák saját belső etikai kódexeiket, szakmai útmutatásaikat. Az etikus és minőségi újságírás erősítését célzó **média-önszabályozás eszközeivel** formálható és alakítható ki ugyanis olyan szerkesztőségi szemlélet, amely az eddiginél hatékonyabban képes a közvélemény figyelmét a gyermekbántalmazással, egyebek között a szexuális visszaélésekkel kapcsolatos problémákra ráirányítani.
- A szerkesztőségek általában nyitottak a különféle témákra vonatkozó, etikai ajánlások befogadására. Szükség lenne épp ezért a **gyerekek ellen elkövetett szexuális abúzusok feldolgozása során alkalmazandó módszertani anyagokra, amelyek etikai ajánlásokat tartalmaznak** az újságírói/szerkesztői szemléletre, az áldozat érdekeit szem előtt tartó magatartási és interjúkészítési módszerekre, a pontos kifejezések és a megfelelő nyelvezet használatára, a szexuális (és egyéb) sztereotípiák elkerülésére, a képszerkesztés speciális elveire

vonatkozóan. Fontos alapelv, hogy a médiatermék a szexuális erőszakról szóló esetekben áthallásosan se utaljon az áldozat felelősségére.

- Szükséges felhívni az újságírók figyelmét a trauma természetének megismerésére és a traumatizált személyek ábrázolásával kapcsolatos gondosságra, az egyes esetek hátterének és tényeinek megismertetésére, a felelősök megnevezésére, a társadalmi tanulságok megfogalmazására, valamint a segítségnyújtási lehetőségek bemutatására is. Az etikai/magatartási ajánlásokat tartalmazó útmutató akkor lesz hatékony és az újságírói szakma számára is elfogadható, ha azt a média minden ágazatának képviselői és a témával foglalkozó szakterületek szakértői közösen dolgozzák ki.

C/2 Ajánlások médiaszolgáltatóknak és oktatóknak

- A projekt során végzett elemzés alapján megállapítható, hogy a magyarországi médiában viszonylag kevés „saját” anyag készül a szexuális gyermekbántalmazással kapcsolatos ügyekről. A legtöbb szerkesztőség ebben a témában a Magyar Távirati Iroda (MTI) híryanagait veszi át, tehát döntő jelentősége van annak, ahogyan a hírügynökség feldolgozza az eseményeket. A témafelelős újságírók felkészítésével elérhető lenne, hogy **az MTI híryanagai részletesebb és körültekintőbb tájékoztatást nyújtsanak** (világítsák meg az ügy hátterét, tekintsék fontosnak a gyermekvédelmi hatóságok megkérdezését, adott esetben a felelősség kérdésének felvetését).
- Fontos lenne **összegyűjteni** azokat a **nemzetközi példákat**, amelyekben a szerkesztőségek példamutató módon dolgozták fel a gyermekek ellen elkövetett szexuális erőszak eseteit. Ezeket az anyagokat el lehetne juttatni a hazai szerkesztőségekbe, illetve szakmai rendezvényeken kellene bemutatni a témával foglalkozó újságíróknak.
- Hiánypótló lenne a fent említett etikai irányelvekhez igazodó **oktatási program kidolgozása újságíró iskoláknak**, a nemzetközileg elismert módszerek alkalmazásával. Az oktatási tantervekben szerepelnie kellene olyan **gyakorlatközpontú foglalkozásoknak**, amelyeken a témában tapasztalatot szerzett újságírók – bizonyos kérdésekben szakértőkkel közösen – tanítják meg a pályakezdőknek, hogyan kell nagyon érzékeny ügyeket informatívan, az emberi méltóságot figyelembe véve és társadalmilag felelősségteljesen feldolgozni.
- Hangsúlyt kell fektetni a **sajtó munkatársainak e témában történő továbbképzésére**, a témák mélyebb feltárását eredményező **oknyomozó anyagok megjelentetésére**. Nagyon fontos, hogy a gyermekek elleni szexuális erőszakról szóló médiaanyagok mindig szem előtt tartsák a **felvilágosítás és a segítségnyújtás** szempontját. Hasonlóképpen nagy a jelentősége annak, hogy az áldozatok a média közvetítésével megtudják, hogy **van számukra segítség, és nincsenek egyedül**. Ennek érdekében kérni kell a szerkesztőségeket, hogy a szexuális erőszakról szóló tudósításaikban mindig helyezték el valamelyik segélykérő szervezet telefonszámát.
- A közvélemény szemléletének formálása érdekében – minden médiaágazatra kiterjedő, de a televízióra és az online médiára fókuszáló – felvilágosító **médiakampányokat** kellene indítani. Kiemelendő, hogy ezeket **interdiszciplináris módon** kellene megtervezni és végrehajtani, vagyis össze kellene hangolni a jelen cselekvési tervben említett más szakterületekre vonatkozó ajánlások megvalósításával.